

Saateks

Käesolevas uurimuses käsitletakse eri sugupoolte rolle Kihnu vaimses kultuuris. Keskendutakse peamiselt 20. sajandile. Kuna vaadeldaval perioodil on Kihnu vaimset kultuuri kandnud peamiselt naised, on tähelepanu keskmes just need. Üldisemate tendentside kõrval tuuakse esile ka silmapaistvaid isikuid ja nende konkreetseid rolle Kihnu kultuuris.

Oma varasemates Kihnu-uurimustes olen käsitlenud peamiselt rahvamuusikat, pulmakombeid ja tantse. Soorollide teema ja naisuuringud olid aktuaalsed 1990. aastatel Ameerika etnomusikoloogias. USAs said tollal hariduse ka paljude teiste maade etnomusikoloogid, sh soomlased. Käesoleva uurimuse esimene versioon – „Past and present gender roles in the traditional community on Kihnu island in Estonia“ valmiski etnomusikoloogide Beverley Diamondi ja Pirkko Moisala ettepanekul ning avaldati kogumikus *Music and gender* (2000).¹ Käesolev versioon on täiendatud ja süvendatud ning haarab ka muutusi, mis on Kihnus toimunud viimastel aastakümnetel.

Uurimus on valminud koostöös kihnlastega. See koostöö on kestnud üle 50 aasta – alates materjali kogumisest arvukatel ekspeditsioonidel kuni uurimisel esile kerkinud sisuliste probleemide aruteluni ja täiendavate andmete kogumiseni kirjavahetuse, sh meilide teel. Siin on mulle suureks abiks olnud Rosaali Karjam, Mare Mätas, Katrin Kumpan, Veera Leas, Anneli Akkermann, Helga Michelson ja Maie Aav. Viimaselt olen saanud ka väärtuslikku keelenõu, samuti on ta täpsustanud isikuandmeid ja koostanud nimeregistri. Olen kõigile südamest tänulik.

Raamatus on tähelepanuväärne hulk fotosid. Fotode tähtsust teaduslikes väljaannetes on sageli alahinnatud. Foto pole lihtsalt pilt ega ka illustratsioon, vaid dokument, visuaalne dokument. On küsitav, mis kõneleb lugejale-vaatajale inimesest ja tema tegutsemiskeskkonnast rohkem, kas verbaalne tekst või foto. Kõike pole võimalik sõnadega väljendada, kõike pole võimalik ka fotol fikseerida. Tegelikult nad täiendavad üksteist ja loovad koos hoopis parema ettekujutuse inimestest ja olukordadest kui kumbki neist üksi. Oluliseks täienduseks raamatule on muidugi video, mis annab edasi inimeste käitumist ja tegevusi liikuva pildina.

¹ *Music and gender*. Moisala, Pirkko & Diamond, Beverley (toim). Urbana: University of Illinois Press, 2000, lk 266–281.

Siiski on ka fotol mõned eelised: nimelt tabab ja jäädvustab dokumentaalne foto hetki, ilmeid, žeste, mis liikuval pildil libisevad kiiresti üle ja jäävad tabamatuks. Raamatusse on püütud valida fotosid inimestest eri olukordades, erinevais tegevustes ja eri vanuses, et luua neist tõeliselt eredatest isiksustest võimalikult täiuslik koondportree. Lisatud on fotosid Kihnu saarest, tema loodusest, tähelepanuväärsematest paikadest, töödest ja tavadest, traditsioonilistest rõivastest ja mustritest, et anda ettekujutus kogu kultuuriruumist, milles inimesed elavad ja tegutsevad.

Raamatus leidub paljude fotograafide pilte. Eesti Rahvaluule Arhiivi materjalidest on tänaseks unikaalsed Johannes Miku fotod 1954. aastast, Hilja Kokamäe fotod 1955. ja Mai Tiitsmaa omad 1956. aastast. Anu Visseli fotod on tehtud peamiselt 1990. aastatel, minu omad aastatel 1975–2011. Lisaks on andnud lahke loa avaldada oma fotosid Eino Pedanik, Kärt Summatavet, Peeter Hütt, Olev Mihkelmaa, Krista Saare jt.

Igal fotograafil on erinev käekiri ja vaatenurk. Kärt Summatavet vaatleb elu kunstniku pilguga, jäädvustab peamiselt mustreid, käsitööesemeid ja nendega seonduvat. Eino Pedanikuga tegime paralleelselt fotosid 2007. aastal pulmas. Mina jäädvustasin rohkem hetki kommetest, tantsudest jm tegevustest, Pedanik pildistas mitmesuguseid detaile ja lihtsalt inimesi. Vaid üksikud fotod on sarnased. Tippfotograaf Peeter Hütt on olnud kaasas väga paljudel folklooriüritustel, mh jäädvustas ta rahvusvahelist folkloorikonverentsi ja kohtumist kihnlaslega Kadrioru lossis 2005. aastal ning rahvamuusikakontserti ja raamatuesitlust Rahvusraamatukogus 2010. aastal. Olev Mihkelmaa on noorema põlvkonna fotograaf, kuid suur Kihnu huviline, kes on jäädvustanud saarel paljusid sündmusi ja olustikku alates 2008. aastast. Tema fotosid on raamatus kõige enam.

Iga pildi juures on märgitud fotograafi nimi ja fondi lühend, kus originaali säilitatakse. Fotod, kus fondi mäрге puudub, on pärit erakogudest. Osa viimastest loovutatakse samuti Eesti Rahvaluule arhiivile. Suured tänud kõigile fotograafidele! Teie kaasabil on raamat saanud palju kaunim ja sisukam.

Täna südamest ka küljendaja-kujundaja Krista Saaret, kellela raamat poleks see, mis ta on. Uurija jaoks on foto visuaalne tekst, kunstniku jaoks eelkõige kujunduslik element. Püüdsime need paigutada funktsionaalsust ja sisu loogikat jälgides, samas kujunduslikku tervikut ohvriks toomata.